

УДК 330.341.1:339.9

Глобальні тенденції в політиці інноваційного розвитку з позицій системної стійкості економіки¹

Єрмакова О.А.

кандидат економічних наук, доцент
Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України

На основі світової аналітичної інформації у статті досліджено основні тенденції інноваційного розвитку країн світу та особливостей їх інноваційної політики. Визначено, що з метою забезпечення системної стійкості економіки інноваційна політика країни має базуватись не лише стимулюванні інноваційної діяльності, але й на розвитку базових умов ведення бізнесу, створенні сприятливого конкурентного середовища, розвитку ключових факторів інноваційного виробництва.

Ключові слова: інноваційний розвиток, політика, системна стійкість, економіка, глобальні тенденції.

Єрмакова О.А. ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ПОЛИТИКЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ С ПОЗИЦИЙ СИСТЕМНОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭКОНОМИКИ

На основе мировой аналитической информации в статье исследованы основные тенденции инновационного развития стран мира и особенностей их инновационной политики. Определено, что с целью обеспечения системной устойчивости экономики инновационная политика страны должна базироваться не только на стимулировании инновационной деятельности, но и на развитии базовых условий ведения бизнеса, создании благоприятной конкурентной среды, развития ключевых факторов инновационного производства.

Ключевые слова: инновационное развитие, политика, системная устойчивость, экономика, глобальные тенденции.

Iermakova O.A. GLOBAL TENDENCIES IN THE INNOVATION DEVELOPMENT POLICY FROM THE STANDPOINT OF SYSTEMIC STABILITY OF THE ECONOMY

Based on the world analytical information in the article the main tendencies of the innovative development of the countries of the world and the peculiarities of their innovation policy are investigated. It has been determined that in order to ensure the systemic stability of the economy, the country's innovation policy should be based not only on stimulating innovation activity, but also on the development of basic business conditions, the creation of a favorable competitive environment, the development of key factors of innovation production.

Keywords: innovation development, politics, systemic stability, economy, global tendencies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глобальні дослідження в сфері інновацій констатують, що інновації є ключовим драйвером економічного розвитку. Кожна країна має свої особливості інноваційного розвитку, а отже, й інноваційної політики. Україна як держава з потужним інноваційним потенціалом має враховувати загальносвітові тенденції розвитку інноваційної сфери та шукати сприятливі механізми та інструменти, відповіді на пов'язані з цим виклики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із найбільш масштабних та відкритих досліджень стану інноваційної діяльності в країнах світу є щорічне дослідження

«Глобальний інноваційний індекс» («Global Innovation Index») [1]. Це щорічне дослідження здійснюється консорціумом Корнельського університету (США), Школи бізнесу INSEAD (Франція) і Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Моніторинг результативності інноваційної політики є необхідним для того, щоб розуміти, чи є політика ефективною і як вона може бути покращена. Для цього уряди мають володіти надійною сучасною статистичною інформацією, оскільки від її якості залежить ефективність управлінських рішень. До рейтингу «Глобального інноваційного індексу-2016» увійшли 128 країн з усіх регіонів світу, що у сукупності виробляють 98% світового ВВП і в яких проживають 92% населення планети. Рейтинг охоплює 82 перемінні, що відображають потенціал, результативність і рамкові умови інноваційної діяльності. Рейтинг охоплює такі характеристики інноваційної діяльності, як інститути, людський капітал,

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідного проекту «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України» № 0117U003855 (Наказ МОН України від 10 жовтня 2017 р. № 1366).

наукові дослідження, інфраструктура, розвиток внутрішнього ринку, стан бізнесу, розвиток технологій та економіки знань, результати креативної діяльності.

Оскільки інноваційний та економічний розвиток є взаємопов'язаними, то необхідним є аналіз стану економічного розвитку в країні. З цією метою низка міжнародних організацій публікують щорічні дослідження щодо світового розвитку (Світовий банк) [2], особливостей розвитку транзитивних економік (Європейський банк реконструкції та розвитку) [3], глобальної конкурентоспроможності країн (Всесвітній економічний форум) [4] тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виявлення глобальних тенденцій в політиці інноваційного розвитку та їх аналіз з позицій системної стійкості економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з оцінкою «Глобального інноваційного індексу» в 2016 р. найбільш інноваційними країнами світу є Швейцарія, Швеція,

Велика Британія, США, Фінляндія, Сінгапур, Ірландія, Данія, Нідерланди, Німеччина (рис. 1). Україна в цьому рейтингу посідає 56 місце.

Швейцарія очолює Глобальний інноваційний рейтинг протягом останніх шести років. У топ-25 найбільш інноваційних економік світу в 2016 р. увійшли не лише країни Північної Америки (США та Канада) та європейські країни, але й країни Південно-Східної Азії, Східної Азії, Океанії (зокрема, Австралія, Японія, Корея та Сінгапур) та Західної Азії (Ізраїль). За рівнем розвитку інновацій світ стає мультиполярним.

Китай став першою країною, що розвивається, яка увійшла до топ-25 інноваційних економік світу. Більшість інноваційних країн належить до групи розвинутих країн та декілька – до групи країн, що розвиваються, зокрема Бразилія, Китай, Індія та Південна Африка. Проте лише Китай за показниками витрат на НДДКР, віддачі від інновацій наблизився до таких розвинутих країн, як США.

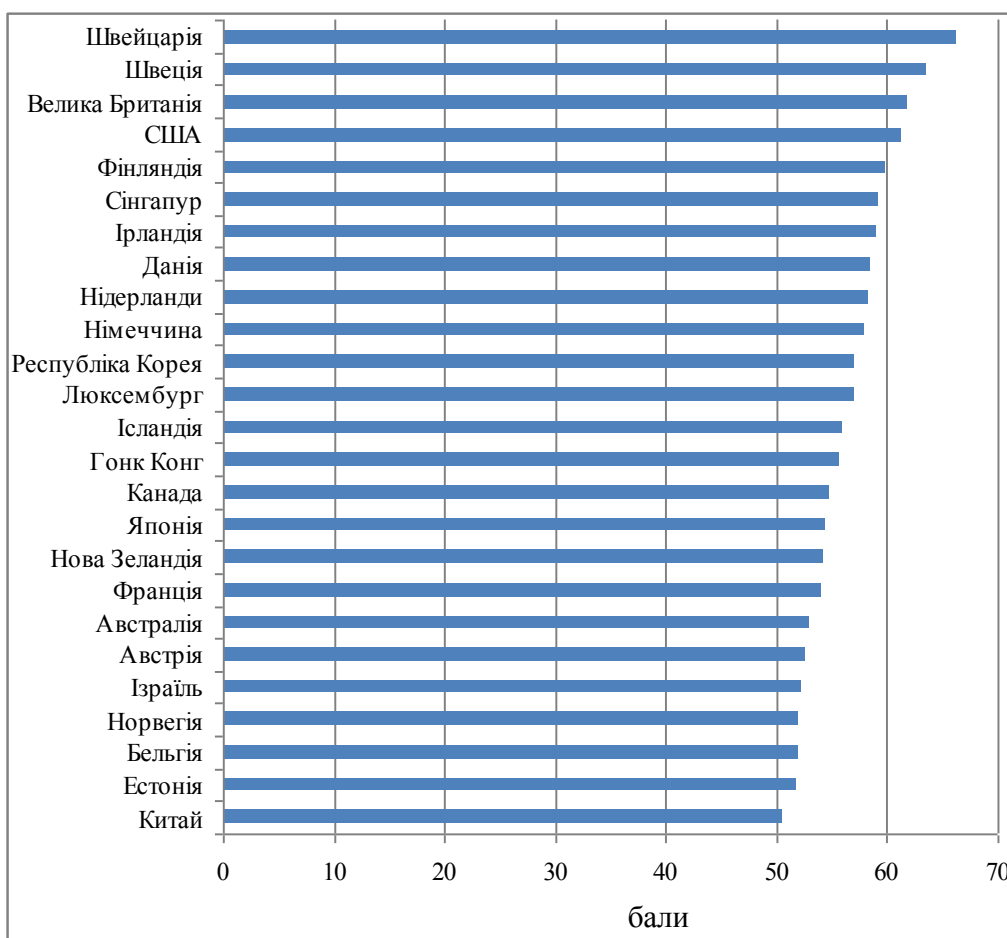

Рис. 1. Топ-25 найбільш інноваційних економік світу за «Глобальним інноваційним індексом» в 2016 р.

Джерело: [1]

Індія продемонструвала гарний приклад того, як виважена політика може покращити інноваційне середовище. За деякими показниками, такими як експорт інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) послуг та креативних товарів, Індія починає демонструвати успіх.

Загалом розрив між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, зберігається, зокрема за показниками інституцій, людського капіталу, інфраструктури та креативності.

Ключові тенденції розвитку інноваційної сфери в 2016 р., узагальнені експертами «Глобального інноваційного індексу», виглядають таким чином.

1) Необхідність конкуренції в інноваційній сфері з боку країн, що розвиваються; подальше становлення мультиполярності світу за рівнем розвитку інновацій: питання, яке стоїть перед світовою спільнотою, полягає в тому, як забезпечити систематичне поширення НДДКР в країнах з низьким та середнім рівнем доходу, щоб уникнути захоплення контролю наукової та інноваційної сфери декількома розвинутими країнами. Постійне фінансування досліджень є спільною рисою країн-лідерів інноваційного розвитку, які зробили різкий стрибок у своєму розвитку, зокрема Китаю, Республіки Кореї, Сінгапуру. Нові індустріальні країни сьогодні здійснюють суттєвий внесок в розвиток локальних та глобальних інновацій. Проте навіть лідируючі нові індустріальні країни, зокрема Китай, витрачають лише незначну частку свого бюджету на фундаментальні дослідження, натомість вони фокусуються на прикладних розробках.

Для успіху на шляху інноваційного розвитку недостатньо лише копіювати досвід розвинутих економік. Натомість необхідні проривні інновації. Ключовим фактором створення проривних інновацій є наявність конкурентних ринків. Ті ж країни, які впроваджують політику захисту ринків з метою створення сприятливих умов для певних секторів економіки, захищаючи їх від ринкової конкуренції, лише шкодять економічному зростанню країни. Одним з інструментів стимулювання конкурентоспроможності є зниження вхідних бар'єрів для створення нового бізнесу – процес, який зазвичай вимагає багатьох процедур та часу. В деяких країнах для того, щоб розпочати бізнес, може знадобитись один рік і більше. Проте важливим є не лише полегшення процедури відкриття нового бізнесу, але й полегшення виходу з ринку, тобто процедури банкрутства у разі неконкурентоспроможності бізнесу. За цих умов ринок робочої

сили буде більш гнучким, робоча сила буде перерозподілятися залежно від ринкових умов у пошуку свого застосування із найбільшою продуктивністю. Багато країн захищають робочу силу від кон'юнктурних коливань, прагнучи тим самим підтримати високу зайнятість. Парадоксально, що така політика дає зворотний ефект: працедавці мінімізують кількість зайнятих з метою мінімізації своїх витрат. Як зазначалося у Звіті Світового банку щодо світового розвитку у 2013 р. [2], креативна деструкція, основа економічного розвитку, має місце за умови перерозподілу робочої сили. Робочі переміщуються з низькопродуктивних до більш динамічних підприємств, і за таких умов економіка наближується до найбільшої своєї ефективності.

2) Інтернаціоналізація інноваційної сфери. Сьогодні наука та інновації є більш інтернаціоналізованими та орієнтованими на співробітництво, ніж раніше. Через міжнародне співробітництво відкривається можливість для глобального перетоку знань. Інтернаціоналізація інноваційної діяльності сприяє полегшенню доступу до новітніх міжнародних ноу-хау, інноваційного менеджменту та міжнародного капіталу. Доступ до зовнішніх ринків збільшує потенційні вигоди від успішних інновацій, з іншого боку, відкритість збільшує конкурентний тиск на вітчизняні компанії, посилюючи стимули до інновацій.

Успіх підприємств та регіонів залежить від їхньої спроможності позиціонувати себе в глобальних мережах створення доданої вартості. Протягом останніх двох десятиліть розвиток глобальних ланцюгів створення доданої вартості змінив світову економіку. Проте важливим застереженням є те, що для зростання своєї інноваційності фірмам недостатньо лише імпортувати інноваційні компоненти для свого виробництва, натомість необхідною умовою є інвестиції в довгострокові взаємовідносини із закордонними поставальниками та клієнтами для забезпечення постійного потоку знань та ноу-хау. Практика показує, що фірми, які залучені до глобальних мереж створення доданої вартості, випереджають незалучені до таких мереж фірми за усіма показниками інноваційної діяльності, зокрема такими, як випуск інноваційних продуктів, впровадження інноваційних процесів, науково-дослідна та дослідно-конструкторська діяльність, впровадження імпортованих технологій, ліцензування технологій [3, с. 60–63]. Транснаціональні корпорації (ТНК) зазвичай стають ядром інноваційного розвитку націо-

нальних економік. ТНК, у складі яких, як правило, присутній потужний науково-дослідний центр, підкріплений значними фінансовими ресурсами, є одними із найпотужніших каталізаторів інноваційного розвитку промислово розвинутих країн світу. Особливо відчутна роль ТНК у сфері інновацій у нових індустріальних країнах Південно-Східної Азії.

Проте в Україні діяльність ТНК поки що істотно не впливає на активізацію інноваційних процесів. Специфікою діяльності ТНК в Україні є те, що філії ТНК, які розміщуються на території України, забезпечують, як правило, одну з найменш інноваційних ланок ланцюга створення кінцевого продукту, а саме збірку компонентів, тому один з важливих ефектів впливу інновацій на загальний темп економічного прогресу – їх дифузія (Й. Шумпетер) [5] – обходить стороною економіку України. Крім того, переважаюча роль галузей з низькою наукоємністю (особливо в сировинному секторі) ставить інші галузі в невідгдане становище і ще більше зміцнює несприятливу економічну структуру з низьким рівнем попиту на знання.

Як правило, країни розробляють інноваційну політику, враховуючи лише національний рівень. На міжнародній арені країни частіше конкурують одна з одною, ніж співпрацюють. Така політика часто призводить до створення бар'єрів для перетоку знань. Серед передумов забезпечення кращої взаємодії в інноваційній сфері в міжнародному аспекті можна виділити такі. По-перше, вплив стимулювання передачі знань на економічне зростання може суттєво обмежуватись, якщо внутрішня інноваційна система не спроможна використовувати знання. Поширення знань не відбувається автоматично, а залежить від наявності таких умов, як стабільність економічного середовища, високий рівень освіти, високий рівень інвестицій. По-друге, необхідними є співробітництво між корпоративним та державним секторами в сфері НДДКР в міжнародному аспекті та інтегрованість національних інноваційних систем в міжнародний простір. Більшість компаній в розвинутих країнах та майже усі фірми в нових індустріальних країнах розвивають свою інноваційну діяльність на базі власних корпоративних центрів. Нова корпоративна інноваційна культура вимагає глобальної інтеграції. Це обумовлює зростання міжнародного співробітництва в сфері НДДКР; виникнення диверсифікованого кадрового резерву; формування сприятливого середовища; впровадження нових моде-

лей партнерства та інноваційних платформ. Нові ідеї виникають в різних частинах світу, і задачами успішних інноваційних стратегій є виявлення цих ідей та їх реалізація. Викликом є вдале поєднання глобального інноваційного співробітництва та локальних потреб та механізмів.

Інноваційний успіх – це не лише генерування нових ідей. Інноваційний процес потребує інвестицій в обладнання, програмне забезпечення, зокрема стимулювання імпорту товарів виробничого призначення, особливо інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Одним з інструментів стимулювання імпорту ІКТ є зниження тарифів та інших торговельних обмежень. Так, наприклад, Бразилія звільняє підприємство від сплати податку на прибуток та амортизаційних відрахувань в тому році, коли підприємство придбало нове обладнання, пристрої, інструменти задля проведення науково-дослідної роботи.

З іншого боку, інтернаціоналізація інноваційної сфери гостро ставить питання захисту інтелектуальної власності та національних стратегічних інтересів.

3) Необхідність системного підходу до покращення кількісних та якісних показників інноваційного розвитку, таких як абсолютні показники витрат на НДДКР, кількості досліджень, кількості випускників наукової чи інженерної спеціалізації, кількості наукових публікацій, не є гарантією успішності інноваційної системи. Дуже часто збільшення кількості випускників наукової чи інженерної спеціалізації розглядається як запорука дієвої інноваційної системи. Звичайно, розробники інноваційної політики повинні з чогось починати, і цей індикатор можна легко вирахувати. Проте модель Глобального інноваційного індексу свідчить про те, що створення дієвої інноваційної системи з відповідними вхідними факторами, складними ринками, розвинутим підприємницьким сектором, ефективними взаємозв'язками між учасниками інноваційного процесу є більш складним процесом, ніж покращення якогось одного вхідного фактору.

Висока якість інноваційних показників є характерною рисою країн-інноваційних лідерів, таких як Німеччина, Японія, Велика Британія, США. Знову ж таки Китай є єдиною країною, що розвивається, із показниками якості інноваційного розвитку, близькими до розвинутих країн.

4) Збалансована роль уряду в інноваційному розвитку країни. Експерти «Глобального інноваційного індексу» говорять про ідеальну

інноваційну екосистему, яка є ієрархічною «знизу догори» та не потребує державної стимулюючої інноваційної політики. Створення таких органічних інноваційних систем ставить уряди перед дилемою щодо їх майбутньої ролі в інноваційному розвитку країни. З одного боку, нині уряди відіграють ключову роль у створенні інновацій. Кордони між промисловою та інноваційною політикою тонкі або зовсім відсутні; обидві політики є важливими. Особливо в останні декілька десятиліть азійські країни відчули переваги сильної та стратегічної координаційної ролі уряду в сфері інновацій. Роль уряду була визначальною в інноваційному розвитку країн Північної Америки та Європи.

З іншого боку, роль уряду в інноваційному розвитку не повинна бути надмірною. Необхідний пошук балансу у наданні достатнього простору для підприємництва та інноваторства, правильними стимулами та заохоченням учасників інноваційного розвитку, зокрема індивідів, студентів, малих фірм та інших [1, с. 25–28].

5) Диверсифікованість інноваційної політики. Дуже часто розробники інноваційної політики фокусують свою увагу на високотехнологічних галузях, намагаючись залучити до своєї країни чи регіону біотехнологічну компанію чи створити свою власну технологічну компанію, спроможну конкурувати глобально. В багатьох економічних теоріях вбачали економічний розвиток у зміні структури економіки, яка полягала у скороченні аграрного сектору на користь промисловості та сфери послуг. Проте останні дослідження показали, що технологічний розвиток відбувається через поширення інновацій в усіх секторах, включаючи традиційні сектори, такі як сільське господарство, торгівля, логістика та бізнес-послуги. Іншими словами, продуктивність та інноваційна спроможність всіх секторів економіки країни є більш важливими, ніж розвиток лише деяких інноваційних галузей. Саме тому в Уганді в 2012 р. було прийнято Національний науковий, технологічний та інноваційний план, який передбачає широке стимулювання інновацій в усіх секторах економіки, включаючи сільське господарство, енергетику, послуги та сектор інформаційних технологій. Ще одним прикладом може слугувати Конза (Konza) – Технологічне місто Кенії, яке розвивається як хаб для підприємницьких стартапів та інноваційного бізнесу в усіх секторах від сільського господарства до мобільного банкінгу та інформаційно-комунікаційних технологій.

Для досягнення найбільшої ефективності зусилля країни повинні не лише фокусуватися на всіх секторах, але й стосуватись всіх аспектів інноваційного ланцюга доданої вартості, а саме всіх типів інновацій та всіх етапів розвитку інновацій. Основна помилка, яку роблять дуже часто країни під час розроблення інноваційної політики, полягає в тому, що вони визначають інновації дуже вузько, фокусуючись лише на розвитку та виробництві високотехнологічної продукції. Експерти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) справедливо зазначили у Керівництві Осло, що інновацією може бути новий продукт, процес, маркетинговий метод чи організаційна інновація. Ларрі Кілей, Хелен Уолтерс та інші науковці [6] пішли далі у своєму дослідженні, стверджуючи, що інновації мають багато різновидів, зокрема мережеві інновації, інноваційні бізнес-структури, сервісні інновації. Їх дослідження доводить, що коли фірма фокусується лише на нових інноваційних продуктах, то вона не досягає максимального інноваційного ефекту. Те саме справедливе і для країни загалом. Найбільш інноваційні країни розуміють це. Їх інноваційні стратегії передбачають системний підхід до координації різних політик у сферах наукових досліджень, комерціалізації технологій, інвестицій в ІКТ, освіти, оподаткування, торгівлі, захисту інтелектуальної власності тощо, які зорієнтовані на економічний розвиток через інновації. Так, наприклад, Національна інноваційна стратегія Фінляндії побудована саме за таким системним принципом, оскільки є чітке розуміння, що вибіркова інноваційна політика не приведе країну до інноваційних лідерів, а отже, і до зростання національної продуктивності та конкурентоспроможності.

6) Розвиток факторів інноваційного виробництва. Підприємства потребують не лише ІКТ, але й доступу до інших ключових факторів, таких як цифрова інфраструктура, кваліфікована робоча сила, нові знання. Наявність цифрової інфраструктури набуває надзвичайно великого значення для розвитку країн. Так, багато країн прийняли та впроваджують відповідні національні програми. Наприклад, в Індії діє програма «Цифрова Індія» («Digital India»), яка ставить за мету забезпечення доступу до швидкісного Інтернету мобільного зв'язку в кожному селі.

Забезпечення доступу до якісної освіти є фактором довгострокового розвитку для всіх без винятку країн. Все більше країн приходять до розуміння, що талант є визначальним дже-

релом конкурентних переваг, тому освіта є важливим компонентом інноваційних стратегій. Боротьба за таланти в світі зростає. Проте інноваційний розвиток потребує не лише якісної освіти, але й фокусування на освіті в галузі науки, технологій, інженерії та математики (STEM – science, technology, engineering, and math), що передбачає розвиток критичного та аналітичного мислення. Останнім часом освітня концепція STEM розширилась завдяки додаванню підприємництва (STEEM – science, technology, engineering, entrepreneurship and math). Підприємництво є важливим фактором економічного розвитку країни. Тому уряди країн повинні всіляко підтримувати підприємництво, зокрема шляхом розвитку підприємницької інфраструктури. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) запровадив глобальну мережу інноваційних лабораторій, які функціонують як акселератори, поєднуючи бізнес, університети, владу та громадянське суспільство у пошуку рішень проблем, які стоять перед дітьми та молоддю в глобальному масштабі. Лабораторії створюють можливості для молодих людей реалізувати свої новаторські ідеї щодо вирішення актуальних проблем, які стоять перед тією чи іншою локальною громадою, допомагають у створенні відповідних команд та становленні локальних лідерів.

Важливу функцію просування стартап-ідей виконують інноваційні бізнес-інкубатори. У Вашингтоні зареєстровані 1 776 глобальних інкубаторів, які просувають підприємницькі бізнес-ідеї з метою знаходження інвесторів. Важливою є підтримка інноваційної активності малих та середніх підприємств. Так, наприклад, в Індії створено спеціальне Міністерство мікропідприємств, малих та середніх підприємств (ММСП), яке впроваджує програми з підтримки підприємництва, зокрема надаються гранти та різноманітні стимули для заохочення ММСП в сферах до інноваційної діяльності, створення кластерних мереж тощо.

Зростає кількість країн, які використовують інноваційні ваучери для стимулювання інновацій. Інноваційні ваучери – це недорогі гранти, як правило, від 5 до 10 тис. дол. США, метою яких є стимулювання науково-дослідної діяльності молодих інноваційних фірм та стартапів у співробітництві з державними науковими інститутами. Індія та Молдова є одними з країн, які успішно застосовують цей інструмент.

7) Розробка та впровадження національних інноваційних та промислових стратегій.

Хоча інновації більшою мірою обумовлені підприємницьким та приватним секторами, державна політика відіграє стратегічну роль. Національні інноваційні стратегії визначають шляхи підвищення конкурентоспроможності країни в глобальній інноваційно-орієнтованій економіці. Наприклад, в 2010 р. в Індії було засновано Національну інноваційну раду для визначення нової дорожньої карти в сфері науки та інновацій, а для забезпечення її фінансування – Раду з науки та проектування. В 2013 р. уряд Індії зробив Заяву щодо наукової, технологічної та інноваційної політики, де зазначалося, що Індія досі не приділяла необхідної уваги інноваціям як інструменту політики, а також було вирішено розробити Нову парадигму в сфері науки, технологій та інновацій. План сфокусований на інтеграції науки, технологій та інновацій з метою створення соціальних благ та економічного благополуччя, а суспільство Індії визнано головним стейкхолдером цього процесу, центральну роль відведено підприємству. Планом передбачено збільшення частки НДДКР у ВВП Індії з 0,85% до 2% до 2020 р. Ще одним прикладом може бути Гана, де в 2010 р. прийнято Національну наукову, технологічну та інноваційну політику. Більше п'ятдесяти країн розробили національні інноваційні стратегії. Додатково до національних стратегій багато успішних країн заснували національні інноваційні агенції з метою впровадження національної інноваційної політики. Наприклад, Кенія, Індія, Малайзія, Таїланд, В'єтнам заснували свої національні інноваційні агенції. Окрім інших завдань, ці агенції здійснюють підтримку малих та середніх підприємств, сприяють впровадженню кращих процесів та технологій, здійснюють навчання інноваційним навичкам та компетенціям, сприяють трансферу знань та технологій від університетів та лабораторій до приватного сектору, надають підтримку в інтеграції локальних підприємств до глобальних виробничих ланцюгів.

Узагальнюючи вивчений світовий досвід, експерти «Глобального інноваційного індексу» пропонують чотирьохрівневу піраміду впровадження інноваційної політики країни (рис. 2). Перший рівень представлений базовими умовами ведення бізнесу в країні, верховенством права, конкурентними ринками, гнучкими ринками робочої сили, ефективним захистом прав власності (зокрема, інтелектуальної) та культурою довіри (принципи 1–3). Без цих ключових компонентів навіть досконала інно-

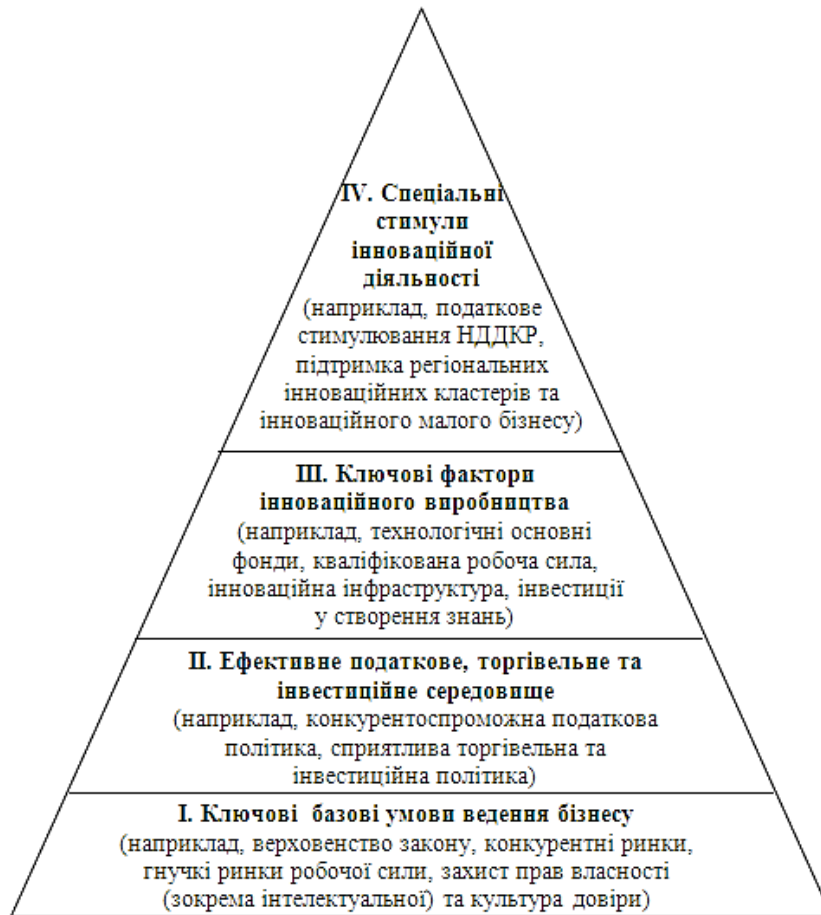

Рис. 2. Чотирьохрівнева піраміда впровадження інноваційної політики країни

Джерело: [7, с. 96]

ваційна та промислова політика не працюватимуть.

Наступний рівень включає ефективне податкове, торговельне та інвестиційне середовище. Це середовище повинно стимулювати торгівлю та прямі іноземні інвестиції. Третій рівень передбачає забезпечення інноваційного виробництва необхідними факторами, а саме технологічними основними фондами, кваліфікованою робочою силою, інноваційною інфраструктурою (принципи 4, 5). Проте навіть цих трьох рівнів недостатньо, адже вони лише забезпечують включення до інноваційного процесу, проте успіх забезпечує четвертий рівень – ефективно розроблені стимули інноваційної діяльності з урахуванням конкурентних переваг та недоліків країни. Інноваційна політика включає такі інструменти, як податкове стимулювання НДДКР, підтримка регіональних інноваційних кластерів та інноваційного малого бізнесу. Частіше країни фокусуються лише на найвищому рівні піраміди, оскільки його інструменти неважко

впровадити та вони, як правило, не викликають спротиву. Водночас забезпечення 1–3 рівнів піраміди є набагато складнішим, оскільки зачіпаються вкорінені інтереси в державному та приватному секторах.

Висновки з цього дослідження. Ключовими тенденціями розвитку інноваційної сфери в 2016 р., згідно з оцінками експертів «Глобального інноваційного індексу», є такі: необхідність конкуренції в інноваційній сфері з боку країн, що розвиваються; подальше становлення мультиполярності світу за рівнем розвитку інновацій; інтернаціоналізація інноваційної сфери; необхідність системного підходу до покращення кількісних та якісних показників інноваційного розвитку; збалансована роль уряду в інноваційному розвитку країни; диверсифікація інноваційної політики; розвиток факторів інноваційного виробництва; розробка та впровадження національних інноваційних та промислових стратегій.

Чотирьохрівнева піраміда впровадження інноваційної політики країни, запропонована

експертами «Глобального інноваційного індексу», яка передбачає не лише стимулювання інноваційної діяльності, але й розвиток базових умов ведення бізнесу, створення сприятливого конкурентного середовища, розвиток ключових факторів інноваційного виробництва, довела свою дієвість в країнах-лідерах інноваційного розвитку. Проблемою інноваційного розвитку більшості країн, що розвиваються, є нерозвинуте інститу-

ційне середовище, що є наслідком побудови інноваційної політики лише на стимулюванні інноваційної діяльності без розвитку інших складових чотирьохрівневої піраміди. Національна інноваційна система, розбудована за чотирма вищеразглянутими рівнями інноваційної політики, є готовою до ефективної інтеграції в глобальний простір, що забезпечує країні конкурентні переваги та є стимулом до розвитку [8].

ЛІТЕРАТУРА:

1. The Global Innovation Index 2016. Winning with Global Innovation [editors: S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent]. – Fontainebleau, Ithaca, Geneva : Cornell University, INSEAD, WIPO, 2016. – 422 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf.
2. World Development Report 2014: Risk and Opportunity: Managing Risk for Development // The World Bank. 2014. – 344 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://siteresources.worldbank.org/EXTNWDR2013/Resources/8258024-1352909193861/8936935-1356011448215/8986901-1380046989056/WD-2014_Complete_Report.pdf.
3. Transition Report 2014: Innovation in Transition // European Bank for Reconstruction and Development. – 2014. – 126 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/news/publications/transition-report/transition-report-2014.html>.
4. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2013–2014 / K. Schwab, X. Sala-i-Martin. – Geneva : World Economic Forum, 2013. – 551 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.
5. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм, демократія / Й. Шумпетер. – М. : Ексмо, 2007. – 864 с.
6. Ten Types of Innovation: The Discipline of Building Breakthroughs / [L. Keeley, H. Walters, R. Pikkell, B. Quinn]. – New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2013. – 276 p.
7. The Global Innovation Index 2015. Effective Innovation Policies for Development / [editors: S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent]. – Fontainebleau, Ithaca, Geneva : Cornell University, INSEAD, WIPO, 2015. – 418 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015-v5.pdf>.
8. Єрмакова О.А. Інституційні важелі вдосконалення регіональної інноваційної політики України в контексті глобальних викликів : [монографія] / О. А. Єрмакова. – О. : ІПРЕЕД НАНУ, 2017. – 394 с.